

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قواعد الضاد

القواعد العربية للقراءة و الترجمة

الصرف

قواعد کاربرد عربی معاصر برای متن خوانی و ترجمه

مهدی اصغری

سرشناسه	: اصغری، مهدی، ۱۳۵۲-
عنوان و نام پدید آور	: قواعد الضاد (۱) دستور کاربردی قواعد زبان عربی برای متن خوانی و ترجمه
مشخصات نشر	: تهران، مهدی اصغری، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۳۳۰ صفحه.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۰۶۳۳-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
مندرجات	: ج ۱: دستور کاربردی زبان عربی برای متن خوانی و ترجمه
یادداشت	: چاپ دوم
موضوع	: زبان عربی، صرف نحو
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۲ ق ۹۵۷ الف / ۶۱۴۱ pz
رده بندی دیویی	: ۴۹۲/۷۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۲۷۰۸۷۶
تاریخ درخواست	: ۱۳۹۲/۶/۲۷
تاریخ پاسخگویی	: ۱۳۹۲/۷/۱
کد پیگیری	: ۳۲۶۸۹۶۹

قواعد الضاد

(جلد اول: صرف)

تألیف: مهدی اصغری

تایپ و صفحه آرایی: آیلین پورخدایار

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نویت چاپ: دوم / زمستان ۱۳۹۲

تلفن مرکز پخش: ۰۹۳۵-۵۵۸۳۳۵۴ و ۰۲۱-۸۸۴۵۹۸۷۲

سایت: www.zabanedovom.com

حق شرعی و قانونی هر نوع چاپ و تکثیر از این اثر فقط برای مؤلف محفوظ است.

مقدمه :	۵
درس ۱: حروف هجائیه، کلمه، جمله	۱۱
درس ۲: انواع کلمه	۱۸
درس ۳: فعل ماضی	۲۵
درس ۴: فعل مضارع	۳۳
درس ۵: انواع فعل ماضی	۴۲
درس ۶: انواع فعل مضارع	۴۶
درس ۷: فعل امر و نهی	۵۲
درس ۸: مضارع مؤکد، فعل غیر متصرف	۶۰
درس ۹: لازم و متعدی	۶۶
درس ۱۰: فعل مجهول	۷۴
درس ۱۱: ابواب ثلاثی مزید و رباعی	۸۱
درس ۱۲: ثلاثی مزید سالم (۲)	۹۲
درس ۱۳: ثلاثی مزید سالم (۳)	۹۸
درس ۱۴: تمرین‌های عمومی ثلاثی مزید	۱۰۴
درس ۱۵: رباعی مجرد و مزید سالم	۱۰۹
درس ۱۶: مهموز - مضاعف - معتل	۱۱۵
درس ۱۷: تخفیف و ادغام	۱۲۱
درس ۱۸: مرور دروس گذشته	۱۳۲

- درس ۱۹: معتلات (اعلال مثال) ۱۴۲
- درس ۲۰: معتلات (اعلال اجوف) ۱۵۴
- درس ۲۱: معتلات (اعلال ناقص) ۱۶۴
- درس ۲۲: قواعد ویژه‌ی اسم ۱۷۱
- درس ۲۳: معتلات (تمرین های عمومی) ۱۷۵
- درس ۲۴: اسم: مفرد، مثنی و جمع ۱۸۵
- درس ۲۵: مذکر و مؤنث ۱۹۷
- درس ۲۶: مشتقات: اسم فاعل و مفعول، صفت مشبیه و صیغه مبالغه ۲۰۶
- درس ۲۷: مشتقات: اسم های تفضیل، مکان، زمان و آلت ۲۱۵
- درس ۲۸: انواع مصادر و صفت و موصوف صرفی ۲۲۳
- درس ۲۹: معرب و مبنی: (ضمایر) ۲۳۱
- درس ۳۰: معرب و مبنی: (اسماء اشاره) ۲۳۹
- درس ۳۱: معرب و مبنی: (اسماء موصول) ۲۴۵
- درس ۳۲: معرب و مبنی: (اسماء شرط و استفهام) ۲۵۳
- درس ۳۳: معرب و مبنی: (ظروف، کنایات، اسماء أفعال) ۲۶۰
- درس ۳۴: معرفه و نکره ۲۶۶
- درس ۳۵: تمرین های عمومی ۲۷۲
- درس ۳۶: اسم عَلم و جنس ۲۸۰
- درس ۳۷: اسم از جهت حرف آخر آن و نسبت و تصغیر ۲۸۵

- درس ۳۸: اعراب: انواع علامت‌های آن ۲۹۲
- درس ۳۹: اسم‌های غیر منصرف ۳۰۰
- درس ۴۰: اعداد (۱) ۳۰۵
- درس ۴۱: اعداد (۲) ۳۱۲
- درس ۴۲: اوزان اسماء، حروف و تمرین‌های عمومی ۳۱۹

زبان عربی

عربی یک زبان است. عربی زبان وحی و سنت معصومین علیهم السلام و زبان علم و ادب و هنر گذشته‌ی این مرز و بوم است. امروزه نزدیک به دو میلیارد مسلمان در سراسر جهان در پیوندی ناگسستنی با این زبان در ارتباطند و مردم ۲۲ کشور با این زبان سخن می‌گویند، می‌نویسند، می‌خوانند و می‌شنوند. مهمترین رویدادهای امروز جهان با این زبان و کاربران آن گره خورده است. بخش عمده‌ای از درآمد ناخالص جهان به کشورهای عرب زبان تعلق دارد. زبان عربی یکی از شش زبان رسمی در سازمان ملل متحد است. این واقعیت‌ها و بیش از این‌ها بیانگر بخشی از اهمیت جهانی و رشد روزافزون کاربرد این زبان است.

اگر عربی را به عنوان یک زبان بپذیریم باید پذیرفت که فرآیند یادگیری دستور آن می‌بایست به سمت آشنایی با مهارت‌های اصلی زبان یعنی سخن گفتن و نوشتن و درک مفهوم آن هنگام شنیدن و خواندن به سرانجام رسد. از این نگاه قواعد عربی ابزاری است برای فهمیدن و فهماندن مقصود زبان نه هدف و غایت آموزش آن و نکات دستوری در این فرآیند وسیله‌ای است از وسایل درک معانی در مسیر برقراری ارتباط با گویشوران و کاربران این زبان.

اهداف کتاب

با علم به آنچه گفته شد هدف اصلی مجموعه کتاب‌های "قواعد الضاد"*

* زبان عربی در میان عرب زبانان به "لغة الضاد" شهرت یافته و این کتاب، "قواعد الضاد" نام گرفته است تا اشاره ای باشد به نگاه آن به عربی به عنوان یک زبان با تمام ویژگی‌های کاربردی آن.

از آموزش دستور زبان عربی، دستیابی مخاطبش به مهارت درک متون عربی همزمان با خواندن آن و کسب توانائی ترجمه‌ی این متون و در نهایت به دست آوردن آمادگی برای سخن گفتن و نوشتن با این زبان است. البته پر واضح است که تحقق این هدف با فرض موفقیت این مجموعه در طی این مسیر امکان‌پذیر نیست مگر آنکه چنین هدفی در نگرش، باور و کنش مدرس و یادگیرنده‌ی آن نیز متبلور شود و در دستور کار آموزش ایشان قرار گیرد.

آشنایی با کتاب

به منظور دستیابی به هدف پیش گفته، هر درس با شرح نکات دستوری و با مثال‌های کاربردی در گفت و گوهای روزمره و در تمرینات با یک متن هدفمند با سبک و سیاق داستانی آغاز می‌شود که شامل شاهد مثال‌های ویژه‌ی آن درس است اینگونه، مثال‌های موضوعات دستوری در متون کاربردی عربی معاصر دیده و بررسی می‌شود. این متون به همراه تمرین‌ها بیش از ۳۰۰۰ واژه‌ی معاصر عربی را در بر دارد. تمرین‌ها، متنوع و تأمل برانگیز طراحی شده است تا ذهن یادگیرنده را به چالش کشد و او را به تحلیل و تفکر وا دارد. تمرین‌ها، موضوع دستوری هر درس را در دو بعد تشخیص و کاربرد پوشش می‌دهد و در پایان هر درس، با پرسشهای ۴ گزینه‌ای (مشمول بر نزدیک به ۱۰۰۰ پرسش) و کلمات جدید آن درس، به اتمام می‌رسد. از طرفی برای کاربردی شدن صرف، از ابتدای کتاب بخشی از نحو که کاربرد بیشتری دارد نیز آورده شده است لذا در کنار کلمه از جمله و اجزاء اصلی تشکیل دهنده‌ی آن نیز سخن می‌گوئیم و تمرین می‌کنیم همچنین به منظور مرور و یادآوری مطالب دروس گذشته، درس‌هائی با عنوان «مراجعه» در خلال دروس گنجانده شده است.

چگونه بیاموزیم

در شیوه‌ی درست یادگیری قواعد، مثال‌ها تحلیل شده و از آنها قاعده استنباط می‌شود سپس آن قاعده در مثال‌های متنوع جستجو شده و سعی در اجرای آن در نمونه‌های دیگر می‌شود. نتیجه این یادگیری می‌بایست در درک همزمان با خواندن درست متن و ترجمه‌ی آن به زبان فارسی تبلور یابد. لذا قواعد را باید در مثال‌ها آموخت و مثال‌ها را به عنوان کدهای یادگیری و تعمیم قاعده و نهایتاً تولید موارد مشابه به خاطر سپرد.

تمرین‌های کتاب متنوع و چند بعدی و نوعاً دشوار است. تمرین دشوار نشانه‌ی یادگیری است و تمرینات آسان به معنای تکرار اطلاعات گذشته و تثبیت آن است. هدف از تمرین کردن کسب مهارت است نه حفظ اطلاعات. اطلاعات در اثر پردازش و تکرار به مهارت و آنگاه به ملکه‌ی ذهن تبدیل می‌شوند و مهارتی که ملکه‌ی ذهن شود پایدار و ماندگار است.

تمرین به معنای تحلیل، استنتاج و تکرار، اساس یادگیری و محور اصلی رویکرد این کتاب است. از این رو نوشتن تمرین تنها پس از تکرار آن سودمند است. پردازش اطلاعات در ذهن و تکرار آن، عامل انتقال آن اطلاعات از حافظه‌ی کوتاه مدت به بلند مدت و موجب پایداری و ماندگاری آن در ذهن است.

دستورالعمل های تألیف کتاب

- ۱- زبان آموزش دستور عربی به لحاظ محتوا، زبان عمومی نوشتار و گفتار در کاربرد روزمره و امروزی زبان عربی فصیح است.
- ۲- به مثال و تمرین و تکرار بیش و پیش از نکات دستوری و تحلیل صرفی و نحوی توجه شده است.
- ۳- از توجه به شکل انتزاعی و کلی قواعد پرهیز شده است دانش زبانی در حیطه‌ی دستور زبان محدود به دانستن و آشنایی با اصطلاحات دستوری و انباشت محفوظات در ذهن نیست.
- ۴- موضوع آموزش، معنا و محتوای زبان و نه لفظ و شکل آن است لذا معنا مداری موضوع و محور یادگیری زبان تلقی شده است و شکل الفاظ و قواعد کلمه و کلام، ابزاری است برای انتقال معانی و دریافت آن.
- ۵- اطلاعات زبانی و محفوظات در خدمت درک و بیان مفهوم زبان و دستیابی به مهارت های چهارگانه‌ی زبان به کار گرفته شده است.
- ۶- از توجه به شاذ و نادر و خلاف اصل که فرآیند آموزش را از اهتمام به اصل کاربردی زبان منحرف می سازد پرهیز شده است.
- ۷- ترجمه‌ی روان جهت دستیابی به درک مطلب و تمرین نگارش زبان فارسی به عنوان بخشی از دانش زبانی زبان آموز در دستور کار قرار گرفته است.
- ۸- هدف؛ ۱- درست ۲- روان و ۳- سریع خواندن متون و درک صحیح و همزمان مفهوم آن است.

۹- مشاهده، تشخیص و تحلیل سپس استنتاج قاعده و کاربرد آن و تولید موارد مشابه محور آموزش است.

۱۰- مخاطب این مجموعه مقطع دبیرستان را به پایان رسانده است.

زمان بندی آموزش کتاب

موضوع اصلی جلد اول صرف است که شامل ۴۲ درس می‌شود. به طور میانگین برای ۱- تدریس هر درس ۲- پرسش از آن و ۳- انجام تمریناتش (بسته به تعداد یادگیرندگان در کلاس و سطح و پیش زمینه‌ی علمی آنها) حداقل ۳ ساعت و حداکثر ۴/۵ ساعت وقت در نظر گرفته شده است. بنابر این جلد اول را می‌توان بین ۱۲۶ تا ۱۸۹ ساعت آموزش داد.

موضوع جلد دوم نحو است و از ۲۴ درس تشکیل می‌شود. برای تدریس هر درس و پرسش از آن و انجام تمریناتش در کلاس از ۴/۵ تا ۶ ساعت وقت اختصاص داده شده است. از این رو جلد دوم در مدت زمان ۱۰۸ تا ۱۴۴ ساعت قابل آموزش است.

صرف و نحو

صرف در اصطلاح به علمی گفته می‌شود که به ما تبدیل کلمه به صورت‌های مختلف را می‌آموزد تا با آن معانی گوناگون را بیان کنیم همچنین از صرف می‌آموزیم چگونه از صورت‌های گوناگون کلمات، معانی متفاوت درک کنیم. صرف ما را با شکل ظاهری کلمات و معنای آنها آشنا می‌کند و به ما توانایی می‌دهد تا برای بیان معانی مورد نظر خود واژه بسازیم. مثلاً از ریشه‌ی (کتابه) به معنای (نوشتن) برای بیان مفهوم (نویسنده) بر وزن (فاعل)، (کاتب) را می‌سازیم یا می‌آموزیم که فعل (کتبنا: نوشتیم) بر انجام کار (نوشتن) به وسیله‌ی (ما) در زمان (گذشته) دلالت دارد. اما علم نحو، نقش کلمه (اسم و فعل) و اعراب آن را در جمله روشن می‌کند و به ما امکان می‌دهد تا برای بیان منظوران جملاتی درست بسازیم مثلاً برای بیان عبارت (علی در دانشگاه عربی می‌خواند) جمله‌ی (یدرسُ علیُّ العربیة فی الجامعة) را می‌سازیم و می‌آموزیم که (یدرسُ) فعل مضارع و مرفوع است و (علیُّ) فاعل و مرفوع، (العربیة) منصوب و مفعول به و (الجامعة) مجرور می‌باشد. در علم صرف، کلمه به تنهایی و در علم نحو در جمله و در ارتباطش با کلمات دیگر بررسی می‌شود و از آنجا که حرف قابلیت تغییر و صرف شدن ندارد و اعراب و نقش نمی‌پذیرد به طور ضمنی در صرف و نحو به آن پرداخته می‌شود.

حروف هجائیه، کلمه، جمله

لفظ: به هر صدایی که از دهان خارج شود (با معنا یا بی معنا) لفظ گفته می شود و کلمه آن لفظی است که معنا دارد و در زبان برای فهماندن یا فهمیدن معنایی از آن در چارچوب جمله استفاده می شود.

❖ ۱ انواع کلمه در زبان عربی کدامند؟

الف- فعل، اسم، حرف ب- مصدر، اسم، فعل

ج- فعل، اسم، صفت د- اسم، فعل، فاعل

کلمه: در عبارت (هذا طالبٌ يدرُسُ العَرَبِيَّةَ فِي الكُلِّيَّةِ): این دانشجویی است که در دانشکده، عربی می خواند (یدرس) فعل است و (هذا، طالب، العربية و الكلية) اسم هستند و (أل) در (العَرَبِيَّةِ) و (في) حرف به شمار می آیند. به فعل، اسم و حرف کلمه گفته می شود.

❖ ۲ کدام گزینه جمله است؟

الف- طالبٌ هذا الصف. (دانش آموز این کلاس.) ب- طالبٌ مجتهدٌ. (دانش آموزی کوشا.)

ج- هذا، طالبٌ. (این، دانش آموز است.) د- هذا الطالبٌ. (این دانش آموز.)

جمله: به عبارت های هذا طالبٌ (مبتدا و خبر) و يدرُسُ الطالبٌ (فعل و فاعل) جمله گفته می شود. جمله بر خلاف کلمه و ترکیب های دیگر (غالباً) حامل یک پیام کامل بوده و به تنهایی مشتمل بر اطلاعاتی برای برقراری ارتباط میان کاربران زبان است. جمله در زبان عربی: ۱- اسمیه مرکب از (مبتدا و خبر) و ۲- فعلیه متشکل از (فعل و فاعل) است.

◆ ۳ کدام یک از حروف هجائیه است؟

الف- فی ب- شین ج- من د- اِلی

حروف هجائیه: کلمه‌ی (یدرس) از حروف (ی د ر س: یاء، دال، راء و سین) تشکیل می‌شود. این حروف که همان حروف الفبا هستند در زبان عربی به نام حروف هجائیه شناخته می‌شوند. کلمات، شامل اسم، فعل و حرف از حروف هجائیه تشکیل می‌شوند این حروف در عربی ۲۹ حرفند. ۱۴ حرف (ت ث د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ل ن) حروف شمسی و ۱۴ حرف (أ ب ج ح خ ع غ ف ق ک م ه و ی) حروف قمری نامیده می‌شوند.

(الف) در وسط کلمه مانند (کتاب) و یا آخر آن مانند (عصا) می‌آید. حرف الف همیشه ساکن است و در ابتدای کلمه به کار نرفته بنابراین از حروف شمسی و قمری به شمار نمی‌رود. اما همزه، الفی متحرک است که در اول، وسط و آخر کلمه می‌آید مانند: أَمَرَ، سَأَلَ و قَرَأَ.

همزه در اول برخی کلمات وقتی پیش از آن، کلمه‌ی دیگری بیاید قطع و در برخی دیگر وصل است. مثلاً همزه‌ی (أَل) وصل است زیرا در صورتی که پیش از آن کلمه‌ای دیگر بیاید آخرین حرف کلمه‌ی ما قبل به حرف بعد از همزه وصل شده خوانده می‌شود مانند: (سَأَكْرِمُ الضَّيْفَ) که هنگام خواندن، (میم) در (أَكْرِمُ) به (لام أَل) در (أَلضَّيْفَ) می‌چسبد و همزه خود خوانده نمی‌شود از این رو گفته می‌شود همزه‌ی (أَل) وصل است. اما در (سَأَكْرِمُ) همزه خوانده می‌شود و حرف قبل از آن یعنی (سَ) از حرف بعدش یعنی (کاف) در (أَكْرِمُ) توسط همزه قطع شده از این رو به آن همزه‌ی قطع گفته می‌شود.

لام (أل) در (ألشمس) نوشته شده اما به دلیل نزدیکی مخرج دو حرف (لام) و (شین) لام مانند حرف بعد از خود یعنی (شین) خوانده شده و در واقع در این حرف ادغام می‌شود: أل + شمس ← أششمس ← ألشمس از این رو هر گاه (أل) بر سر حروف شمسی بیاید لام (أل) نوشته شده اما مانند حرف بعد از خود خوانده شده و در این حرف ادغام می‌شود و در نتیجه حرف شمسی با تشدید خوانده می‌شود اما لام (أل) در کنار حروف قمری به همان شکل که نوشته می‌شود، خوانده می‌شود مانند قاف در أل + قمر ← ألقمر. (با شنیدن و تکرار مستمر می‌توان به سادگی این حروف را از یکدیگر تشخیص داد و به درستی به کار برد.)

❖ ۴ کلمات زیر را مانند مثال با آوردن «أل» در اول آنها بخوانید و ترجمه کنید.
 أسرة (یک خانواده) ← الأسرة (خانواده) / بنت (دختری) ← البنت (دختر) / تلميذة (یک دانش آموز) ← التلميذة (دانش آموز) / ثوب (لباسی) ← الثوب (لباس) / طالب / سنة / ثروة / مدينة / بيت / تلميذة / جامعة / لغة / عمل / واجبات / دروس / حافلة / نجاح / ذئب / رأس / زجاجة / شارع / صوت / ضوء / ظهر / غروب / قمر / كتاب / يوم / هدف.

حرکات: در (علم)، عین، مضموم (ضمه‌دار)، و لام، مکسور (کسره‌دار) و میم، مفتوح (فتحه‌دار) است. به (فتحه، کسره و ضمه) حرکت گفته می‌شود. حرکات، مضموت‌های کوتاه یا نشانه‌هایی هستند که به همراه حروف هجائیه در کلمه به کار می‌روند تا آن کلمه به درستی تلفظ شود. در مقابل حرکت سکون است مانند (لام) در (علم) که دارای سکون بوده و ساکن است.

د - (کتاباً) تنوین نصب؛ (کتابٍ) تنوین جر و (کتابٌ) تنوین رفع دارد که به ترتیب، کتابین؛ کتابین و کتابین خوانده می‌شوند. تنوین نون ساکنی است که به حرکت

آخر کلمه می چسبد، خوانده می شود ولی نوشته نمی شود و به شکل دو علامت فتحه، دو ضمه و دو کسره در کنار هم **_____** همراه حرف آخر اسم می آید. (تنوین نصب معمولاً روی الف نوشته می شود).

غالباً اسم‌هایی که (أل) ندارند و مضاف نیستند تنوین می گیرند. اسمی که (أل) دارد برای گوینده و مخاطب او شناخته شده (معرفه) است و هرچند تنوین خود، نشانه‌ی نکره بودن اسم نیست اسم تنوین دار معمولاً برای گوینده و مخاطبش ناشناخته (نکره) است. در زبان فارسی واژه‌ی (یک) پیش از اسم یا (ی) در آخر آن نشانه‌ی نکره بودن اسم است مانند: (کتاب / کتاب / کتاباً: کتابی یا یک کتاب.)

◆ ۵ کلمات زیر را مانند نمونه با تنوین بخوانید و ترجمه کنید.

بیت ← بیت / بیتاً / بیت. (خانه‌ای) سیارة ← سیارة / سیارة / سیارة. (ماشینی)

کتاب ← کتاب / کتاب / کتاب. طالب ← طالب / طالب / طالب. سنة ← سنة / سنة / سنة.

أب ← أب / أب / أب. ثوب ← ثوب / ثوب / ثوب. مدينة ← مدينة / مدينة / مدينة.

إبن ← إبن / إبن / إبن. بنت ← بنت / بنت / بنت. استاذ ← استاذ / استاذ / استاذ.

◆ ۶ متن زیر را با توجه به ترجمه‌ی آن چند بار بخوانید.

۱ عليّ طالبٌ في السنّة الأخيرة من الثّائويّة ۲ يسكنُ عليّ مع أسرته في مدينة شيراز. ۳
تتكوّن أسرته من الأب و الأمّ و ابن و بنتٍ اسمها سوسن ۴ هي تدرس في الابتدائية. ۵
أبوعليّ أستاذٌ في الجامعة ۶ هو يُدرّس اللّغة العربيّة ۷ و أمّه ربّة منزلٍ و تقومُ بواجبات
البيت. ۸ هذه السنّة سيشاركُ عليّ في امتحان دخول الجامعة. ۹ هو يُريد أن يكون
طبيباً حاذقاً ۱۰ لذلك يُمارسُ دروسه بجدّ واجتهادٍ ۱۱ و أسرته تساعده في هذا الطريق
۱۲ و ترجو له النّجاح.

۱ علی دانش آموز سال آخر دبیرستان است. ۲ علی با خانواده اش در شهر شیراز ساکن است. ۳ خانواده اش از پدر، مادر یک پسر و دختری که اسمش سوسن است تشکیل می شود. ۴ او در (دوره‌ی) ابتدائی درس می خواند. ۵ پدر علی استاد دانشگاه است. ۶ او زبان عربی تدریس می کند. ۷ و مادرش خانه دار است و به کارهای خانه می پردازد. ۸ امسال علی در امتحان ورود به دانشگاه شرکت خواهد کرد. ۹ او می خواهد پزشکی ماهر شود. ۱۰ بنابراین درس هایش را با جدیت و تلاش تمرین می کند. ۱۱ و خانواده اش به او در این راه کمک کرده. ۱۲ و برایش آرزوی موفقیت می کند.

۷ نوع جملات زیر را مشخص کنید.

- ۱- عَلِيٌّ طَالِبٌ (اسمیه: مبتدا، خبر) ۲- يَسْكُنُ عَلِيٌّ (فعليه: فعل، فاعل) ۳- تَتَكَوَّنُ أُسْرَتُهُ (...)
 ۴- اِسْمُهَا سَوْسَنٌ (...)
 ۵- هِيَ تَدْرُسُ (...)
 ۶- اَبُو عَلِيٍّ اسْتَاذٌ (...)
 ۷- يَدْرُسُ اَبُو عَلِيٍّ (...)
 ۸- اُمُّهُ رَبَّةٌ مَنْزِلٍ (...)
 ۹- سَيُّشَارِكُ عَلِيٌّ (...)
 ۱۰- تُسَاعِدُهُ اُسْرَتُهُ (...)

۸ کلمات زیر را مرتب کرده و جملات را به فارسی ترجمه کنید.

- ۱ قبله - الكعبة - المسلمین. ← الكعبة قبله المسلمین ← كعبة قبله‌ی مسلمانان است.
 ۲ العالم - مؤثّر - كلام. ← العالم
 ۳ المدرسة - يدرُس - في - التلاميذ. ← يدرس في
 ۴ الادارة - اعمل - في. ← اعمل
 ۵ الكتاب - علي - أرى - المنصّدة. ← الكتاب المنصّدة.
 ۶ الحافلة - يركب - الطلاب. ← يركب
 ۷ المكتبة - سعيد - في - كتب. ← كتب في
 ۸ في - طلاب - السّاحة - الجامعة. ← طلاب في
 ۹ ترجمه‌ی کلمات زیر را به عربی بنویسید.

موفقیت:

پزشکی:

درس می دهد:

خانواده:	آرزو می کند:	زبان عربی:
تشکیل می شود:	دانشگاه:	کمک می کند:
کارهای خانه:	دبیرستان:	خانه دار:
دانش آموز:	درس می خواند:	امسال:
دختر:	به ... می پردازد:	بنابراین:
برای:	از:	در:

❖ ۱۰ اسم‌های زیر را مانند مثال به عربی ترجمه کنید.

خانه‌ای: بیت / خانه: البیت / دانشجویی: طالب / دانشجو: الطالب / میز: ... / یک میز:
 ... / یک دختر: / دختر: ... / خانواده: / خانواده‌ای: / یک دانشگاه: /
 دانشگاه: / یک زبان: / زبان: / شهر: / شهری: / یک کتابخانه
 / کتابخانه:

❖ ۱۱ موضوع اصلی علم صرف است.

الف: اسم و فعل و حرف ب: فعل و حرف ج: حرف و اسم د: اسم و فعل

کلمات جدید

أَب: پدر	ذُنْب: گِری	بَحَّاح: موفقیت
إِبْن: پسر	رَبَّةُ مَنْزِل: زن خانه‌دار	هَذِهِ السَّنَةُ: امسال
أَرَى: می‌بینم	سَاحَةُ: حیاط	وَاجِبَاتُ الْبَيْتِ: کارهای
أُسْرَةٌ: خانواده	سَيُّمَارِك: شرکت خواهد کرد	خانه
أَعْمَلُ: کار می‌کنم	صَفٌّ: کلاس	يَتَكَوَّنُ: تشکیل می‌شود
أُمُّ: مادر	طَالِب: دانشجو/دانش آموز	يُدْرُسُ: درس می‌خواند
أَنْ يَكُونَ: که بشود	عَرَبِيَّة: زبان عربی	يُدْرِسُ: درس می‌دهد
بِنْتُ: دختر	كَلَام: سخن	يَرْجُو: آرزو می‌کند
تَلَامِيذ: دانش آموزان	كُلِّيَّة: دانشکده	يُرِيدُ: می‌خواهد
ثَانَوِيَّة: دبیرستان	لُغَةٌ: زبان	يُسَاعِدُ: کمک می‌کند
جَامِعَةٌ: دانشگاه	مُجْتَهِد: کوشا	يَسْكُنُ: سکونت دارد
جَدِّ: جدیت	مَكْتَبَةٌ: کتابخانه	يَقُومُ بِ...: می‌پردازد به
حَافِلَةٌ: اتوبوس	مِنْضَدَةٌ: میز	يُمَارِسُ: تمرین می‌کند

انواع کلمه

کلمه ۳ نوع است فعل، اسم و حرف.

❖ ۱ در جمله (دَخَلَ الرَّجُلُ فِي الْمَسْجِدِ) کدام واژه فعل است؟

الف- الرجل ب- دَخَلَ ج- في د- المسجد

کلمات «کَتَبَ» ← (نوشت) و «يَكْتُبُ» ← (می نویسد) و «أَكْتُبُ» (بنویس) فعل هستند. فعل کلمه‌ای است که بر یکی از زمان‌های گذشته، حال یا آینده دلالت می‌کند و به تنهایی معنا دارد یعنی برای فهمیدن معنای آن نیازی به کلمات دیگر نیست و به تنهایی مفهوم آن در ذهن تداعی می‌شود.

کلمات (الكتاب)، (طهران)، (انا:من)، (هذا:این) اسم هستند، اسم به تنهایی معنا دارد و بر زمانی دلالت نمی‌کند.

حرف کلمه‌ای است که معنای آن تنها در ارتباط با کلمات دیگر روشن شده و فهمیده می‌شود. مانند: (في) به معنای (در) در جمله (أَدْرَسُ الْعَرَبِيَّةَ فِي الْكَلِمَةِ) این حروف که به نام حروف معانی یا ربط شناخته می‌شوند به روشن شدن معنای کلمات و جمله کمک می‌کنند مثلاً حرف (ال) در (العربية) نشانه‌ی اسم و شناخته شده بودن آن است و (في) نشانه‌ی اسم بودن کلمه‌ی بعد از خود است و موجب می‌شود آن اسم بر زمان یا مکان انجام فعل دلالت کند.

اولین گام برای تشخیص نوع کلمه توجه به معنای آن است همچنین می‌توان با برخی نشانه‌های ظاهری (لفظی) در کلمه به نوع آن پی برد.

برخی نشانه‌های لفظی اسم عبارتند از:

۱- الف و لام (أل) در اول کلمه: الكتاب. ۲- تنوین ً ِ ٍ در آخر کلمه: كتابٌ. ۳- تاء مربوطه (ة) در آخر آن: كتابة. ۴- اضافه (مضاف واقع شدن) مانند: كتابٌ عليّ ← كتابٌ = مضاف / عليّ = مضاف‌الیه. ۵- مجرور بودن: که در دو صورت دیده می‌شود:

الف - مضاف‌الیه بودن ← فِهْرُسُ الْكِتَابِ ← فِهْرُسُ = مضاف و الْكِتَابِ = مضاف‌الیه. ب - بعد از حرف جرّ ← في الْكِتَابِ ← الْكِتَابِ = مجرور به حرف جرّ. (هیچ یک از این نشانه‌ها در فعل و حرف دیده نمی‌شود).
برخی نشانه‌های لفظی فعل عبارتند از:

۱- آمدن این حروف بر سر کلمه: (قَدْ، سَ، سَوْفَ، لَمْ، لَمَّا) و پیوستن حروف (أَتِ ي ن) به اول آن. مانند:

قَدْ كَتَبَ (نوشته است) / سَوْفَ يَكْتُبُونَ (خواهند نوشت) / لَمْ أَسْمَعْ (نشنیدم) / لَمَّا نَسَمِعُ (نشنیده‌ایم).

۲- پیوستن کلماتی مانند: «ت، ت، ت، ت، ث، ث، ث، ث، ثَمَّ...» به آخر آن ← (ذَهَبْتُ، ذَهَبْتَ، ذَهَبْتِ، ذَهَبْتُمَا و

ذَهَبْتُ) و فتحه‌ی اول و آخر کلمه مانند: (كَتَبَ، حَسِبَ، شَرَفَ).

◆ ۲ در جمله (يَدْرُسُ عَلِيٌّ فِي الْجَامِعَةِ مُنْذُ سَنَةٍ) چند فعل، چند اسم و چند حرف وجود دارد؟

الف- ۲، ۳، ۲ ب- ۱، ۳، ۳ ج- ۲، ۴، ۳ د- ۱، ۲، ۳

*کلمه‌ای که هیچ یک از نشانه‌های لفظی و معنایی اسم و فعل را ندارد حرف ربط است برخی حروف ربط عبارتند

از: حروف جر مانند: مِنْ: از / فِي: در / لِ: برای / بِ: با / عَنْ: از، درباره / عَلَيَّ: بر / إِلَى: به سوی / مُنْذُ:

از زمان / حَتَّى: تا... حروف ناصبه مانند: أَنْ: که / لَنْ: نفی آینده/ كَيْ: برای اینکه /... حروف مشبهة بالفعل

مانند: إِنَّ: بی تردید/ أُنَّ: که/ لَيْتَ: ای کاش / لَكِنَّ: ولی / ...

◆ ۳ کدام گزینه عبارت (دخل الرجال ... المسجد ... الصلاة) را کامل می‌کند؟

الف- مِنْ - لِ ب- فِي - إِلَى ج- فِي - لِ د- ب - عَلَى

در عبارت‌های (كِتَابُ الْمُعَلِّمِ) و (قَبْلَةُ الْمُسْلِمِينَ) می‌بینیم که اسم اول (أَل) و تنوین ندارد و دومی مجرور است

در این عبارت‌ها (كِتَابُ) مضاف و (أَلْمُعَلِّمِ) مضاف‌الیه و همچنین (قَبْلَةُ) مضاف و (أَلْمُسْلِمِينَ) مضاف‌الیه است

بنابراین اگر دو اسم در کنار هم قرار گیرند که اولی (أَل و تنوین) نداشته و دومی مجرور باشد به اسم اول مضاف و

به اسم دوم مضاف‌الیه می‌گویند مضاف و مضاف‌الیه هر دو اسم هستند و از نظر معنا میان مضاف و مضاف‌الیه

نوعی تعلق (مثل ملکیت) وجود دارد.

اعراب، تغییری است که در آخر کلمه غالباً به صورت حرکات مانند فتحه در: (أَلْكِتَابُ)، یا در قالب حرف مثل:

(واو/ یاء) در (المسلمون/ المسلمین) دیده می‌شود و جرّ نوعی اعراب است و نشانه‌ی آن کسره؛ در مانند (فی

الکتابِ) و «یاء»؛ در مثل (المسلمین) است. تنها عوامل ایجاد کننده‌ی اعراب جر: ۱- حروف جرّ ۲- مضاف‌الیه

واقع شدن است.

◆ ۴ کدام گزینه درست است؟

الف- التلاميذُ المدرسةِ ج- مكتبُ مديرِ المدرسةِ

ب- في الصفِّ د- قلمُ التلميذِ

اسم غالباً در یکی از سه حالت: «أَل دار»، «تنوین دار» و یا «مضاف» به کار می‌رود که هیچ کدام از این حالات

با دیگری جمع نمی‌شود. مثلاً: (أَلتلميذُ، و أَلتلميذُ المدرسةِ و تلميذُ المدرسةِ) اشتباه است زیرا در (أَلتلميذُ) ال

و تنوین با هم آمده‌اند و در (التلمیذ المدرسه) مضاف (ال) دارد و در (تلمیذ المدرسه) مضاف با تنوین به کار رفته است.

❖ ۵ در عبارت « مشاوره العلاء تزيد القدرة الإنسان » چند غلط وجود دارد؟

الف- ۱ غلط ب- ۳ غلط ج- ۴ غلط د- ۲ غلط

❖ ۶ متن زیر را بخوانید و به فارسی ترجمه کنید.

عليّ طالبٌ في السنة الأخيرة من الثانوية. يسكنُ عليّ مع أسرته في مدينة شيراز. تتكوّن أسرته من الأب و الأمّ و ابنٍ و بنتٍ اسمها سوسن و هي تدرس في الابتدائية. أبوعليّ أستاذٌ في الجامعة هو يُدرّس اللغة العربيّة وأمه ربّة منزل تقومُ بواجبات البيت. هذه السنة سيشاركُ عليّ في امتحاناتٍ دُخول الجامعة. هو يُريدُ أن يكونَ طبيباً حاذقاً لذلك يُمارسُ دروسه بجدٍّ و اجتهادٍ وأسرتهُ تساعدهُ في هذا الطريق و ترجو له النّجاح.

❖ ۷ جدولی مانند زیر را با اسم و فعل‌های متن پر کنید.

اسم	علامت	فعل	علامت
عليّ	تنوین	يسكن	حرف مضارعه: ی
طالبٌ	تنوین	تكون	حرف مضارعه: ت
السنة	(أل) و (ة) و جرّ	تدرس	حرف مضارعه: ت

❖ ۸ اشتباهات کلماتی که زیر آن خط کشیده شده را بیان کنید.

۱ هذا كتابٌ عليّ. (این کتاب علی است) / ۲ التلمیذ في المدرسه. (دانش آموز در مدرسه است) / ۳ أردُّ الامانتَ إلى صاحبها. (امانت را به صاحبش بر می گردانم.) / ۴ هذه الحقائق للمعلّمون (این کیف‌ها برای معلمان است) / ۵ هو راكِبٌ في السّيّارة. (او سوار (در) ماشین است) / ۶ هذه الحافلة تحمِلُ ركباً. (این اتوبوس مسافرانی را می برد) / ۷ يكتبُ التلمیذ في الدفتره. (دانش آموز در دفترش می نویسد) / ۸ هذا، الأستاذ الجامعة. (این، استاد دانشگاه است)

❖ ۹ جاهای خالی را با کلمات داخل پرانتز پر کرده جملات را به فارسی ترجمه کنید. (ل، المحسنين، الصف، ك،

قلم، سوف، الطلاب، حتی، في، البستان)

۱ الطلاب في الصف: دانشجویان در کلاسند.	۲ بيتنا ضيفٌ.
۳ هذا الكتابُ صديقي.	۴ أشجارٌ كثيرة.
۵ ذلك المعلم.	۶ المؤمن المرأة لأخيه.
۷ تلميذ كثيرون.	۸ الجنة أجر
۹ أدرس في المدرسة الظهر.	۱۰ المستضعفون ينتصرون.

❖ ۱۰ کدامیک از نشانه‌های فعل است؟

الف: اضافه ب: (ة) مربوطه ج: لَمَّا د: تنوین

❖ ۱۱ از نشانه‌های اسم کدام گروه، همه صحیح است؟

الف: (ال) - جر - (أَئین)

ب: اضافه - (قد) - (لم)

ج: جرّ - (سوف) - (ال)

د: تنوین - جرّ - (ال)

❖ ۱۲ کدام یک از گزینه‌ها فعل نیست؟

الف: حَمِدَ ب: شَرَفَ ج: قَطَعَا د: دَخَلَ

❖ ۱۳ کدام گزینه اسم نیست؟

الف: هَذَا ب: أَنَا ج: أَدْرُسُ د: فَتِحَاً

❖ ۱۴ کدامیک از حروف جرّ نیست؟

الف: مِن، فِي، عَلَى ب: لِ، عَنِ، حَتَّى ج: لَكِنَّ، كَيْ، لَيْتَ د: مِنْذ، بِ، إِلَى

❖ ۱۵ در عبارت (کتاب دانش آموز روی میز است: كِتَابُ التَّلْمِيزِ عَلَى الْمِنْضَدَةِ) چند غلط وجود دارد؟

الف: ۴ غلط ب: ۳ غلط ج: ۵ غلط د: ۲ غلط

کلمات جدید

أَخ: برادر	رَاكِب: سرنشین / مسافر	مُحْسِنِينَ: نیکوکاران
أَرْدُ: پس می‌دهم	سَوْفَ يَنْتَصِرُ: پیروز خواهد شد	مِرَاة: آینه
تَزِيد: افزایش می‌دهد	صَدِيق: دوست	مُشَاوَرَة: مشورت کردن با
حَقَائِب: کیف‌ها	ضَيْف: میهمان	هَذَا: این
ذَلِكَ: آن	كَثِيرُونَ: بسیار	

